

Landsbygd i centrum

Nr: 1
Februari 2021

EN TIDNING FÖR DIG INOM JORDBRUK OCH LANDSBYGD FRÅN LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

Greppa Näringen
firar 20 år!

Hästar
får vara hästar

SAM
special

**Storskaligt jordbruk
med hållbarhet i fokus**

16

Foto: Janne Andersson

18

Foto: Mikael Lindstam

Landsbygd i centrum

Utgivare & redaktion

Länsstyrelsen i Stockholms län
Ulrika Lundberg (ansvarig utgivare)
Kristina Nigell (textredaktör)
Hanna Alfredius (textredaktör)
Ylva Berry (projektledare, bild & form)
Karin Haglund (bild & form)
Christina Fagergren (grafisk form)

Prenumeration

Om du vill få tidningen i din brevlåda eller det elektroniska nyhetsbrevet till din e-post tecknar du en kostnadsfri prenumeration [via Länsstyrelsens webbplats](#).

Kontakt

Länsstyrelsen Stockholms växel
Beskriv vad du vill ha hjälp med eller fråga direkt efter den du vill prata med 010-223 10 00
landsbygdsutveckling.stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Frågor om stöden i SAM-ansökan

0771-67 00 00

Frågor om anmälan av djur som far illa

010-223 11 20, telefontid vardagar kl. 9-12

Vid rovdjursangrepp på tamdjur

Ring Länsstyrelsens besiktningsman för rovdjursangrepp på 010-223 15 37 om du misstänker att tamdjur skadats av rovdjur. Telefonnumret är öppet dygnet runt.

Framsidesbild

Mostphotos.com

Tryck

AJ E-Print AB

Innehåll

- 3** Ledare
- 4** Granbarkborrar i naturreservat
- 5** Ät!Stockholm
- 6** Hästar får vara hästar
- 8** Storskaligt jordbruk med hållbarhet i fokus
- 11** Hur jämställda är stöden?
- 14** Greppa Näringen 20 år
- 15** Miljörådgivning för hästgårdar
- 16** Greppa taget om gårdens miljöpåverkan
- 18** Rådgivning som både du och miljön tjänar på
- 20** SAM-special
- 24** Information om djurhållning
- 26** Nya stödpengar
- 27** Kurser och rådgivning
- 30** Anmäl ditt vattenuttag i tid

LEDARE

Mot ljusare tider!

Världen blev annorlunda under 2020. Året har inletts med stora förhoppningar om att snart kunna återgå till det normala, där vi befann oss före pandemin. Det nya normala innebär för många att jobba hemma, hålla avstånd och att delta digitalt på möten, webinarier och utbildningar. Min erfarenhet är att det fungerar riktigt bra det också, även om det sociala mötet mellan människor saknas.

Ät!Stockholm genomfördes digitalt

Ett intressant evenemang som genomförts helt digitalt var innovationstävlingen Ät!Stockholm. Där deltog 12 olika produkter gjorda på lokala råvaror och med kockar och producenter från Stockholms län. Bland de tävlande fanns en rad spännande och verkligen innovativa produkter, eller vad sägs om tuggummi utan plast (!), prebiotisk brownie gjord på gråärta eller vinnaren Supercrêpe/Galette från lag NYTT & NYTTIGT. Ekologiska och glutenfria crêpes, gjorda på bovete, samt havre och gråärt. Läs mer om Ät!Stockholm på [sidan 5](#) i detta nummer.

Budget för övergångsåren beslutad

Som många känner till förlängs nuvarande landsbygdsprogram 2014–2020 med två år under 2021 och 2022. Förlängningen beror på att regler och villkor för den nya programperioden försenats, på grund av förhandlingar inom den gemensamma jordbrukspolitikerna. Det innebär att den nya programperioden startar först 2023. Budget för övergångsåren är nu beslutad och glädjande nog är den årliga budgeten lika stor som i den gamla programperioden. Satsningar görs bland annat på konkurrenskraft, energi och klimat. Du kan läsa mer om landsbygdsprogrammet på [sidan 24](#).

En pigg 20-åring

En viktig del i landsbygdsprogrammets genomförande är de insatser inom kompetensutveckling och rådgivningen som erbjuds verksamma på landsbygden. Ett lyckosamt nationellt

rådgivningsprojekt är Greppa Näringen som nu fyller 20 år. Målen med projektet är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel, i kombination med förbättrad ekonomi. Rådgivningen är kostnadsfri för lantbrukare som uppfyller grundkraven, se mer på [sidorna 12–17](#).

Avslutningsvis, äntligen är ljuset tillbaka och solen har börjat värma. Snart rullar traktorer ute på åkrarna och vårbruket är i gång igen. Härligt vårtecken! Lantbruket har stått sig stark genom pandemin och livsmedelsproduktion är nu klassad som samhällsviktig verksamhet. Det känns som vi går mot ljusare och grönare tider!

Ha en trevlig läsning!

Stockholm 1 februari 2021

Ulrika Lundberg

Landsbygdsdirektör

Landsbygd i centrum är en tidning från oss på avdelningen för landsbygd på Länsstyrelsen Stockholm till dig som är aktiv på länets landsbygd. Med tidningen vill vi informera och inspirera för att främja landsbygdsutveckling, lönsammare lantbruk, djurhälsa, bättre miljö och ett rikare odlingslandskap. Med goda exempel, information om stödmöjligheter och annonser om aktuell kompetensutveckling hoppas vi att du ska hitta något som lockar till läsning och handling. Landsbygd i centrum finansieras delvis med stöd från Landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Länsstyrelsen
Stockholm

Granbarkborrar

– så ser läget ut i naturreservaten

Hur är läget med granbarkborrar i naturreservaten? Vi frågar Åsa Lagerlöf som är handläggare på Länsstyrelsens enhet för naturskötsel.

Text: Kristina Nigell
Foto: Mats Carlén

– Vi har lagt ner ett stort arbete med granbarkborrarna de senaste två åren. Angreppen har ökat kraftigt, både efter torrsummare 2018 och efter stormen Alfrida 2019, och vi följer noggrant utvecklingen i de naturreservat som vi ansvarar för. Bland annat har vi gjort flygbildsanalyser och inventerat naturreservaten med helikopter. Områden som vi vill ha särskild koll på har vi fältinventerat och i några områden har vi till och med tagit hjälp av ett hundekipage som är specialiserat på barkborre.

Har ni genomfört någon bekämpning?

– I naturreservaten är möjligheten till bekämpning ofta väldigt begränsad, eftersom man oftast inte får ta bort virke. För att undvika

skador på naturvärdena har vi sökt dispens och genomfört åtgärder i ett tiotal reservat, bland annat uttag av vindfällan och barkning.

För att snabbare kunna göra insatser, som att barka vindfällan, har Länsstyrelsen fattat ett generellt undantagsbeslut för 168 naturreservat. Men beslutet är överklagat. Inför svärmningen i vår kommer cirka 300 fällor att sättas ut för att samla in granbarkborrar. Arbetet sker i samarbete med Skogsstyrelsen som också sätter ut fällor.

Hur stor är risken att granbarkborrar sprider sig från reservaten?

– Vi har stor respekt för att markägare kan vara oroliga för det. Enligt forskarna på SLU har spridning från reservat liten påverkan på förekomsten i hela landskapet, men det kan i vissa fall finnas risk för lokal spridning till grannfastigheter. Är man granne med ett reservat och noterar angrepp så är det bra om man hör av sig till oss.

Har ni haft kontakt med skogsägare?

– Ja, vi har pratat med flera tiotals markägare och i många fall även besökt dem i fält. Vi har också bra samverkan med bland andra Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet, LRF, Mellanskog och Skärgårdstiftelsen.

Borde det inte finnas någon ersättning?

– I de fall det är sannolikt att skadan har spritt sig från ett reservat anser vi att det borde finnas möjlighet till ersättning och det vi vill att man tittar vidare på. Landshövdingen, Sven-Erik Österberg, har skrivit brev till regeringen om vikten av att få fram en ersättningsmodell för hantering av vissa skador. ■

Vill du veta mer?

Mer information om granbarkborreangrepp i naturreservaten finns på [Länsstyrelsens webbplats](#). Kontaktpersoner på enheten för naturskötsel: Karin Joelsson, Mats Gothnier och Åsa Lagerlöf.

Om granbarkborren

Granbarkborren är en cirka 4 millimeter lång skalbagge som tillhör barkborrarna. Det finns cirka 90 arter av barkborrar i Sverige. Nästan 30 av dem kan leva på gran, men granbarkborren är den ende som kan döda stora friska granar och är den insekt som gör mest skada på våra granskogar. Granbarkborren angriper främst stormfällan, men kan även ge sig på granar som är stressade och doftar på ett särskilt sätt, vilket granbarkborren känner av. Källa: Skogsstyrelsens webbplats.

På [Skogsstyrelsens webbplats](#), finns bland annat Granbarkborreskolan, där du kan lära dig mer om granbarkborren och hur du kan förebygga, upptäcka och bekämpa angrepp.

Ät!Stockholm

Tävlingen för nya, goda, hållbara livsmedel

Vill du äta nytt, gott och hållbart? Kolla in produkterna som tävlat i den nya tävlingen Ät!Stockholm! Vann gjorde "Supercrêpe/Galette" gjord på bovete samt samodlad havre och gråärter. Ät!Stockholm är en innovationstävling som bidrar till ökad hållbarhet i Stockholms läns livsmedelsförsörjning genom att lyfta fram lokalt framställda produkter gjorda på svenska råvaror.

Text: Karin Eksvärd
Foto: Liza Simonsson

I år sändes tävlingen digitalt, med anledning av pandemin. På Youtube kan du se hela programmet, möta tävlingsdeltagarna, konferencier Lisa Lemke och den kulinariske profilen och råvaruexperten Stefan Eriksson. Du kan också se exempel på aktiviteter som har bidragit till målen för Stockholms läns livsmedelsstrategi under dess första två år. Pricken över i:et är förstås prisutdelningen med landshövding Sven-Erik Österberg, regionrådet Gustav Hemming samt matkreatören Frida Ronge från restaurang TAK som prisutdelare.

Tävlingen vänder sig till förädlare, råvaruproducent eller matlagare. För att få delta behöver företagen vara registrerade i Stockholms län och produkten vara gjord på lokala ingredienser. Tre jurygrupper bedömer produkterna utifrån smak, marknadspotential och hållbarhet. Första pris i år var en workshop om att etablera sig på marknaden, som anordnas av internationella kommunikationsbyrån Futerra.

Tävlingen arrangerades av Södertälje kommun och Region Stockholm i samarbete med Projekt MatLust och Länsstyrelsen Stockholm. ■

1. Supercrêpe/Galette från Nytt & nyttigt

Ekologiska och glutenfria, gjorda på bovete, samt havre och gråärt som samodlats.

2. Tempeh Husman från A2O

Gjord på ekologisk gulärta och gråärta med traditionella kryddningar.

3. Vegansk steksmet från Jordnära mat

Stekfärdig, oprocessad smet på sötlupin, gråärta och lökconfit.

Publikens pris – Drycken Bårgång från Törst

Torr, fermenterad, alkoholfri dryck gjord på svenska hallon och lingon.

Övriga bidrag

Blue power från AIP4LIFE – Superfoodsmoothie med sprängticka.

Seitankorv från Miss Wargenting – Vegansk korv på vetegluten och bönor.

Shrub från Infused liquid – Vinägerdryck med färska frukter, örter och socker.

For real!Pizza från For real foods – Fryspizza med botten av vitkål och parmesan.

Julsill från Lönnqvists Skafferi – Inlagd sill med julens smaker.

Tuggummi utan plast från Chew folk – Nedbrytbart tuggummi med naturgummibas.

Adaptogenisk bite från Naima – Prebiotisk brownie gjord på gråärta.

Kakdeg på posten från K-märkt – Grädda för gemenskap på digitala möten.

Benny Tjelvling från Nytt & Nyttigt med förstaprisvinnaren supercrêpe/Galette!

På plats för att guida oss igenom finaldagen var Lisa Lemke, konferencier, och Stefan Eriksson, Ät!Stockholms kulinariska profil och råvaruexpert.

Hästar får vara hästar

Kan hästen vara räddningen för våra värdefulla naturbetesmarker, samtidigt som vi får mer välmående hästar? Tre hästföretagare ger sin syn på fördelarna med att låta hästar beta i naturbetesmarker.

Text: Inger Pehrsson
Foto: Sara Öström
www.tvafotografer.se

Susann Billberg Rydholm äger tillsammans med sina syskon och kusiner Gränja gård utanför Ösmo. På fastigheten finns cirka 30 hektar naturbetesmark och i ett tjugotal år har gården tagit emot hästar för sommarbete. Varje säsong kommer omkring 25 hästar, som uppdelade i olika flockar betar de stora hagarna.

En del av djuromsorgen

De stora kuperade och variationsrika betesmarkerna är en

viktig del av djuromsorgen. I alla hagar finns det skogspartier eller grupper av träd som ger möjlighet till skugga och svalka när det är soligt och varmt, och den varierade terrängen erbjuder öppnare platser där vinden håller undan besvärande insekter.

– Det är det bästa med naturbetesmarkerna, säger Susann, att hästarna får utöva sina naturliga beteenden och får riktigt bra djuromsorg. Att hästbetet bidrar till att bevara natur- och kulturvärden på våra betesmarker är givetvis ett extra plus!

Familjen hjälps åt med tillsynen av hästar, vatten och stängsel minst en gång varje dag. Det är också viktigt att alla hästägare följer de regler som gäller på gården. Det är exempelvis inte tillåtet att utfodra sin häst i hagen och hundar får inte följa med in till hästarna. Och så fort

det finns risk för irriterade ögon ska flughuvan på!

– Det är fantastiskt att se hur bra hästarna mår, säger Susann. Under alla år har vi inte haft några skador eller hälsoproblem som beror på betesmarkerna.

Flocken viktig för hälsan

Magnus Hamilton, som är ridskolechef på Vallentuna Ridskola, håller med Susann om sommarbetets positiva inverkan på hästarna och vikten av att hästar får utöva sitt naturliga beteende.

– Våra hästar får fem veckors semester då de bland annat betar naturbetesmarker, berättar han. Förutom våra egna omkring 40 hästar så går cirka 25 hästar från Solna Ridskola sju veckor på bete här hos oss.

Magnus märker att hästarna är mycket mer vitala, både mentalt

och fysiskt, efter sommarvilan.

– Flocken har stor betydelse, fortsätter Magnus. Den sociala samvaron med andra hästar är en viktig hållbarhetsfaktor för hästarna. De blir lugnare och har inga stressbeteenden när de går i flock.

Hästar klarar mer varierad och tuffare terräng än vad många tror

Vallentuna Ridskola har arrenderat betesmarker av kommunen, men är nu öppen för att kanske byta till andra betesmarker, där markägaren kan ansvara för tillsynen. De har fått flera erbjudanden om betesmarker efter att ha lagt in en förfrågan i Länsstyrelsens betesförmedling.

Naturbetesmarker ger välmående och biologisk mångfald

Flockens betydelse för hästarnas hälsa är något som Ulf Segerström, ansvarig för driften på Menhammar stuteri, kan skriva under på. Menhammar ligger på Ekerö och är ett av Sveriges största och äldsta travhäststuterier. Förutom uppfödningen, med ett sjuttio-tal avelsston som bas, har Menhammar omfattande tränings- och tävlingsverksamhet.

Totalt finns cirka 300 hästar på gården. Det är många stora betesfällor med flockar i olika ålderskategorier. Hästarna utnyttjar de stora hagarnas möjligheter till att springa flera gånger om dagen

– Hela flocken springer spontant, av lust och glädje och helt utan stress, berättar Ulf.

Längs Mälaren har Menhammar cirka 50 hektar strandängar. Av dessa betas 15–20 hektar av hästarna, till viss del i växelbete med gårdens nötkreatur. Växelbetet bidrar till mindre parasitförekomst och jämnare avbetning. Ulf ser stora fördelar med strandbetena.

– De passar väldigt bra med vår målsättning här på Menhammar. Vi strävar efter att ha mycket god djuromsorg och även att ta stor hänsyn till miljön. När hästarna betar strandängarna får de en

varierad kost och de stimuleras av att de söker olika slags växter att beta. Samtidigt skapar betandet goda förutsättningar för såväl många växter, som för olika sorters fåglar att hitta föda och att häcka.

– Hästar klarar mer varierad och tuffare terräng än vad många tror, säger Ulf. Jag skulle önska att många fler unnade sina hästar att få den stimulans och det välbefinnande som bete på naturbetesmarker möjliggör. ■

Rådgivning om hästar på naturbetesmark

Vill du ha kostnadsfri enskild rådgivning om hästar på naturbetesmark? Kontakta Inger Pehrson, inger@palustre.se, 070-820 33 12.

Hitta naturbetesmark genom betesförmedlingen

Söker du betesmark till hästar eller har du mark som behöver betas? Använd Stockholms Länsstyrelses betesförmedling. Du hittar den [på vår webbplats](#).

Lär dig mer om bete och betesdjur

Vill du lära dig mer om betesfrågor, inklusive hur man skriver avtal? Beställ boken "Bete och Betesdjur" [via Jordbruksverkets webbutik](#).

Den svenska hagen

Naturbetesmarker är permanenta gräsmarker som inte plöjts eller gödslats under många år, i många fall kan det handla om hundratals år. Det är oftast marker som är för fuktiga, för steniga, för kuperade eller på annat sätt svåra att ha som åkrar. Ofta har de varit ängsmark och har olika slags träd och buskar.

Många kulturspår

Tack vare att de hålls öppna genom betet, att de inte gödslats och att de har varierande växtförhållanden har de en mycket stor artrikedom. På dessa marker finns ofta spår från tidigare generationers leverne, som gravar, rösen, murar och små flikiga åkrar. De fungerar därigenom som levande museer.

Hästbete kan ersätta kobete

Naturbetesmarkerna är den svenska naturtyp som är mest hotad. I takt med att djurhållningen upphör på alltfler gårdar lämnas betesmarkerna att växa igen eller planteras med skog. I hela Sverige finns cirka 450 000 hektar betesmarker, cirka 1 procent av totala landarealen. I Stockholms län finns drygt 1 000 hektar och här har arealen minskat med mer än 27 procent de senaste 15 åren. Att bevara naturbetesmarkerna är ett mycket starkt samhällsintresse.

Storskaligt jordbruk med hållbarhet i fokus

Hos ett av länets största lantbruksföretag har hållbarhetsarbetet en central roll i verksamheten. Här likställs kretsloppstänk och ständig utveckling med lönsamhet, och man tar vara på alla resurser. Gården är en av 17 pilotgårdar landet runt som deltar i "Odling i Balans", där ekonomi och ekologi kombineras för att ge möjlighet till en uthållig produktion.

Text: Hanna Alfredius
Foto: Teri Lee Eriksson

På Färingsö, en av Mälardalen cirka tre mil från Stockholms city, ligger Wiggeby gård. Här driver Håkan och Teri Lee Eriksson, tillsammans med Jonas Andersson och Jonas Östlund, ett av länets största lantbruk. När familjen Eriksson köpte gården på 1920-talet omfattade den cirka 60 hektar. Sedan dess har gården vuxit genom arrenden och tillköp av mark och idag brukas nära 1 100 hektar över stora delar av Färingsö. Huvudinriktningen

på Wiggeby är växtodling som brukas konventionellt. Här finns också en dikobesättning och en omfattande återvinnings- och entreprenadverksamhet.

Balanserad odling för miljö och omgivning

Gården ligger i ett vattenskyddsområde, i en omgivning med stora kultur- och miljövården och angränsande naturmarker. Samtidigt som gården har vuxit har stora områden med

permanentboende tillkommit runtomkring. Detta kräver hänsyn mot omgivningen och att noggrant planera olika skötselåtgärder, som spridning av gödsel och användning av kemiska bekämpningsmedel.

– Hållbarhet och kretsloppet i företaget är väldigt viktigt för oss, säger Jonas Andersson, som är delägare i företaget och verksamhetsansvarig för jordbruket.

Sedan 1992 är gården en av 17 pilotgårdar landet runt, som genom initiativet Odling i Balans fungerar som en länk mellan den senaste lantbruksforskningen och praktiskt jordbruk.

– Mycket av tänket kommer därifrån, säger Jonas. Eftersom allting vi gör spåras och följs upp blir det tydligare vilket avtryck som lantbruket lämnar. Ju effektivare vi tar tillvara våra resurser, desto större vinnare blir miljön!

År 2010 vann Wiggeby WWF:s prestigefulla utmärkelse Årets Östersjöbonde, för sina insatser att minska kväve- och fosforläckage till vattenmiljön. Till exempel har de i 17 år använt kvävesensor, som mäter hur mycket kväve en gröda behöver och reglerar spridningen av gödning.

– Även användandet av en biobädd som säker påfyllningsplats vid

användningen av växtskyddsmedel, samzoner i växtodlingen för att gynna pollinerande insekter, och att vi anlagt en fosfordamm är insatser som kommer från Odling i Balans, berättar Jonas.

Dessutom använder de GPS-teknik i spannmålsodlingen, och all el är grön och från förnybara källor.

Kreativitet och kretslopp skapar nya möjligheter

Redan på 90-talet, när Håkan och Teri Lee Eriksson tog över gården från Håkans föräldrar, fanns kretsloppsarbetet och innovationslustan där. Teri berättar

Wiggebys ledning: Jonas Östlund, Håkan Eriksson, Teri Lee Eriksson och Jonas Andersson.
Foto: Thomas Älgekrans, Mälaröarnas Nyheter

hur de tidigt såg nya möjligheter för att effektivisera verksamheten. På den tiden hade gården grisar och köpte in biprodukter från till exempel Marabou och Arla och använde som grisfoder. Gödseln som grisarna producerade blev en mycket viktig resurs i jordbruket.

Grisproduktionen avvecklades 2004 och byggnaderna används nu som lagerlokaler som småföretagare kan hyra in sig i. Funderingar kring hur gården även fortsättningsvis skulle kunna få tillgång till bra stallgödsel ledde till nya idéer. Många hästägare som köpte sitt grovfoder från Wiggeby saknade tillräckliga förutsättningar för att hantera hästgödseln på ett bra sätt. Lösningen blev att Wiggeby började ställa ut containrar hos kunderna, som de sedan hämtade och tog hand om gödseln.

– Problem är till för att lösas och Håkan går igång som mest när någon säger att det är omöjligt, berättar Teri.

Återvinning en naturlig del i lantbruket

Efterfrågan blev stor och idag har Wiggeby över 100 containrar utplacerade på hästgårdar runt om i länet, och tar emot runt 20 000 ton hästgödsel varje år. Hälften av hästgödseln används på den egna åkermarken och den andra hälften används till jordtillverkning. Sedan 2012 finns en av Stockholms största komposterings- och jordtillverkningsanläggningar på gården, där de förutom hästgödseln även tar emot trädgårdsavfall, ris, stubb, stockar och jordmassor. Jorden som produceras säljs under eget varumärke till anläggnings- och planteringsjord, och träflisen säljs som biobränsle till fjärrvärmeverk.

– Det är kul och inspirerande att se hur det blir ett kretslopp med grovfoderproduktionen till hästarna, samtidigt som det betyder enormt mycket för jordbruket att vi får in stallgödseln i växtodlingen, säger Jonas. Samma sak för våra egna djur, där vi tar vara på stallgödseln, betesmarkerna hålls öppna och vi får betalt genom det kött som produceras. Det är också gynnsamt för spannmålsodlingen att få in vallen i växtföljden.

Företaget sysselsätter nu 15 personer på heltid. Med så många anställda är det extra viktigt att det finns arbetsuppgifter året runt.

– Kombinationen av återvinningsverksamheten och lantbruket, att det går hand i hand med utbyte av produkter, varor och tjänster och framför allt personal, det är den

största drivkraften, säger Jonas. Att få det att fungera på ett hållbart sätt och även vara ekonomiskt lönsamt, är vår ledstjärna. Vi vill självklart tjäna pengar också, så att vi kan göra nya roliga saker!

Det var bråda dagar på Wiggeby fram till jul för att färdigställa en ny stallbyggnad för nötkreaturen. Besiktningen gick bra och korna kunde flytta in lagom till jul. På stallets tak installerades solceller för att få mer grön energi till företaget och för att täcka upp för den energiförbrukning som går åt till spannmålstorkarna under sommarhalvåret.

– Hållbarhetstänket finns i själen hos alla oss fyra som driver gården. Det finns inget annat sätt, avslutar Teri. ■

Om odling i Balans

Odling i Balans står för helhetstänkande inom lantbruket och är ett oberoende organ som för idéer från skrivbord till försök, ut i praktiken.

Odling i Balans har en bred projektverksamhet och det finns ett unikt och ett nära samarbete med forskare, rådgivare och lantbrukare. Projekten har bland annat syftat till att visa hur man kan höja skördarna utan att påverka miljön negativt, visat på vad man kan spara genom energikartläggning, att inspirera till att producera bioenergi eller demonstrera hur vi jobbar med miljö och produktion i Sverige.

Pilotgårdarna finns runt om i Sverige, från Skåne till Dalarna, de har hög kvalitet i sin produktion och ett stort engagemang för miljö och produktionsfrågor.

Wiggeby gård har beviljats stöd från landsbygdsprogrammet 2014-2020 för investering i ett nytt dikostall.

Hur jämställda är stöden till länets livsmedelsproducenter?

I Stockholms län är andelen kvinnor bland jordbrukare och trädgårdsföretagare 25 procent. Det framgår i Länsstyrelsens nyligen publicerade rapport, "Vem odlar och förädlar din mat?". Samtidigt fördelades bara 9 procent av investeringsstödet för ökad konkurrenskraft inom jordbruk och trädgård till kvinnors företag de senaste åren. Vad är orsaken till den ojämna fördelningen?

Text: Sofia Stähle
Foton: Mostphotos.com

Länsstyrelsen har undersökt hur fem företagsstöd inom landsbygdsprogrammet har fördelats till kvinnor och män under åren 2014 till 2019. Resultatet beskrivs i rapporten Företagsstöd till män och kvinnor i landsbygdsföretag. Det är för investeringsstödet till jordbruks- och trädgårdsföretag som fördelningen är skev. Bara 9 procent av de 48 miljoner kronor som var tillgängliga att söka beviljades till kvinnors företag. För de stöd som riktar sig till förädlingsföretag, företag inom andra branscher än livsmedelsproduktionen samt startstödet till unga jordbrukare och trädgårdsföretagare, var fördelningen mellan kvinnor och män mer jämn.

– Anledningarna till att en så liten andel fördelats till kvinnors företag inom jordbruk och trädgård kan vara många. Det är viktigt för Länsstyrelsen att

säkerställa att det inte beror på vår handläggning eller vårt bemötande, säger Anna Hedberg, chef för enheten för landsbygdsutveckling. Vi vill också förstå hur vi kan bidra till ett jämställt företagande, det ser vi som mycket viktigt för branschens lönsamhet och fortlevnad.

Var finns kvinnor och unga?

För att ta reda på mer om hur jämställdheten ser ut i företagen som producerar och förädlar livsmedel, har Länsstyrelsen publicerat rapporten "Vem odlar och förädlar din mat?". Av den framgår att ungefär hälften av de kvinnor som driver jordbruk och

1 046 företagare i personliga företag och fåmansföretag.

27 %	27 procent av företagarna är kvinnor.
4 %	4 procent av företagarna har utländsk bakgrund.
3 %	3 procent av företagarna är under 35 år.

1 217 operativa företagsledare i aktiebolag.

26 %	26 procent av företagsledarna är kvinnor.
5 %	5 procent av företagsledarna har utländsk bakgrund.
3 %	3 procent av företagsledarna är under 35 år.

Grafiken visar andelen kvinnor, unga och personer med utländsk bakgrund bland företagare/företagsledare inom jordbruk och trädgård. Källa: SCB.

trädgårdsföretag är verksamma inom näringskategorin Blandat jordbruk. Det är företag där verksamheten varken domineras av växtodling eller husdjursskötsel, utan inriktningarna är likvärdiga. Det kan till exempel vara ett företag som producerar nötkött som säljs direkt till konsument i köttlådor och som även har växtodling till foder och försäljning.

Inom kategorierna växtodling, mjölk och nötköttsproduktion är sju av tio företagare män. Om dessa mer specialiserade företag är särskilt investeringskrävande kan det vara en förklaring till att männen dominerar bland dem som sökt och beviljats stöd. Man skulle kunna förvänta sig att företag som drivs gemensamt av till exempel

ett par syntes mer bland stöd-ansökningarna.

– Kvinnorna är nästan osynliga i ansökningarna om investeringsstöd till jordbruks- och trädgårdsverksamhet. Vi vet att det inte avspeglar hur det verkligen ser ut bland företagen, säger Anna. En annan siffra som bekymrar är andelen unga företagare under 35 år.

– Den gruppen utgör mindre än 3 procent av lantbrukarna och trädgårdsföretagarna i länet, vilket vi ser som bekymmersamt inför framtiden.

Varför är det viktigt att kvinnorna syns mer?

Behovet av att öka konkurrenskraften i svenskt lantbruk lyfts kraftfullt i den

nationella livsmedelsstrategin. Det är också ett av Länsstyrelsens uppdrag med investeringsstödet i landsbygdsprogrammet, som många lantbrukare och trädgårdsföretagare söker. För att öka konkurrenskraften behöver branschen och vi andra aktörer tillsammans verka för en ökad jämställdhet. En undersökning, ”Skörda lika”, av Jordbruksverket och United Minds, lyfter många vinster med en ökad jämställdhet inom jordbruket och trädgårdsnäringsen:

- Jämställdhet ger branschen som helhet en större lönsamhet, det är visat i många olika branscher.
- Jämställdhet ger mer innovation, när människor med olika behov, erfarenheter och bakgrund

förverkligar och prövar sina idéer.

- Jämställdhet leder till att sektorn fortsätter attrahera kompetens och talang, när fler typer av människor känner sig inkluderade.
- Jämställdhet har faktiskt också visat sig ge säkrare arbetsplatser.

Enligt undersökningen saknas en gemensam bild, inom Sveriges gröna näringar, av vad jämställdhet innebär för branschen. Undersökningen visade också att lantbrukarnätverken, och andra forum för utbyte av erfarenheter och kompetens, inte alltid är inkluderande och välkomnande mot till exempel kvinnor.

I "Skörda lika" konstateras att näringen är medveten om att det är brist på jämställdhet, men att branschen och aktörerna omkring behöver enas om vad som är målet. En näring som har problem med dålig lönsamhet, kompetensbrist, arbetskraftbrist, riskfyllda arbetsplatser och ett stort behov av innovation, har inte råd att vara exkluderande mot vissa kategorier av människor.

– I Länsstyrelsens arbete har vi nu skapat en viktig nulägesbild, säger Anna Hedberg. Vi har kartlagt hur de här företagsstöden fördelar sig och även skapat en bild av hur kvinnor, män, unga och personer med annan än svensk bakgrund, fördelar sig inom olika verksamhetsområden inom lantbruk och trädgård. Hon avslutar med en inbjudan:

– Vi vill gärna ha en dialog och samarbete med andra aktörer för att påverka att de gröna näringarna ska bli mer jämställda! ■

Hej Lena!

Landsbygd i Centrum ringde upp Lena Bäckman som är lantbrukare på Länna gamla prästgård. På gården finns dikor, får, och grönsaksodling. Lena är en av få kvinnor som sökt investeringsstöd till jordbruk för ökad konkurrenskraft de senaste sju åren.

Hur fick du först reda på att investeringsstödet finns?

– Genom att jag söker stöd för jordbruksmark känner jag till att det finns EU-stöd. Någonstans har jag hört att det också finns stöd till investeringar. Sedan sökte jag själv reda på mer information om vad som finns.

Tycker du att investeringsstödet är svårt att söka?

– Både och. Det är lite tidskrävande och ett administrativt arbete att samla ihop de underlag som behövs till ansökan. Men det är också vanligt att anlita någon som hjälper till med det.

Har du tillräckligt med kollegor som du kan bolla dina idéer med?

– Ja det tycker jag. Jag har ett kontaktnät som har byggts upp genom åren. Jag är också med i olika organisationer där jag träffar kollegor. Även i det dagliga träffar jag andra jordbrukare och bollar idéer; när man köper livdjur, anlitar kollegor för körningar och så vidare.

Vad skulle du vilja säga till en kollega som tvekar att söka investeringsstöd, för att peppa henne eller honom?

– Överväg fördelarna och nackdelarna. Om det är en affärsidé som du verkligen vill satsa på så är stödet en hjälp på vägen och det kan snabba på utvecklingen för ditt företag. Det är bra att vara realistisk. Sök stödet för en affärsidé som du verkligen tror på!

Tack för att vi fick prata med dig Lena, och lycka till!

Vill du läsa mer?

Här hittar du Länsstyrelsens rapporter "[Vem odlar och förädlar din mat?](#)" (2020:19) och "[Företagsstöd till män och kvinnor i landsbygdsföretag](#)" (2020:21).

Här hittar du Jordbruksverkets rapport "[Skörda lika](#)", som är framtagen av United Minds.

I 20 år har Sveriges lantbrukare Greppat Näringen

Rådgivning som både lantbruket och miljön tjänar på – det är Greppa Näringen! I snart två decennier har projektet bidragit till lägre kostnader, ökad lönsamhet och minskade näringsförluster. Genom över 60 000 gårdsbesök har Sveriges lantbrukare och Greppa Näringens rådgivare tillsammans bidragit till att göra lantbruket mer hållbart.

Text: Karin Haglund
Foto: Mårten Svensson

Nya miljökrav i början av 2000-talet innebar att lantbruket ingick i en överenskommelse för att minska utsläpp av kväve och fosfor. Samtidigt inleddes en period av EU:s jordbrukspolitik där det blev möjligt att satsa på systematisk rådgivning till landets lantbrukare. Greppa Näringen skapades genom ett samarbete mellan olika organisationer, och finns idag i hela landet. Projektet drivs av Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och ett antal företag inom lantbruksbranschen. Projektet finansieras med hjälp av återförda miljöskatter samt det svenska landsbygdsprogrammet, som i sin tur finansieras av den svenska staten och EU.

Utnyttja gårdens resurser

Greppa Näringens mål är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Genom Greppa Näringen kan lantbrukaren få en uppfattning av hur olika åtgärder kan leda till ökat utnyttjande av gårdens resurser och därmed lägre kostnader, ökad lönsamhet och minskad miljöpåverkan.

Omkring 40 miljoner kronor per år har satsats på projektet de senaste åren, merparten av d #0000FF essa pengar har använts för rådgivning. Den kostnadsfria, gårdsbaserad #708FA5 e rådgivningen är hjärtat i Greppa Näringen och inleds med ett startbesök där rådgivaren och lantbrukare tillsammans tar fram konkreta lösningar till nytta för både miljö, klimat och ekonomi. Därefter finns det 41 olika rådgivningsmoduler att gå vidare med, beroende på vad som passar lantbrukaren och dennes verksamhet bäst. Rådgivaren återkommer sedan till gården under flera års tid och följer upp de åtgärder som provas.

Av de drygt 60 000 gårdsbesök som hittills genomförts inom projektet har 872 gårdsbesök varit hos lantbrukare i Stockholms län.

– Det senaste året har de flesta rådgivningsbesök varit inom den s.k. klimatkollen samt grovfoderodling, berättar Åsa Pettersson på Länsstyrelsen.

Rådgivning och webbtjänster

För att bli rådgivningsmedlem och få enskild rådgivning i Stockholms län ska du bruka mer än 50 hektar och/eller ha mer än 25 djurenheter. Det finns vissa undantag som till exempel våtmarksrådgivning och rådgivning till företag med specialodling, som odling av frilandsgroönaker eller växthusodlingar.

Greppa Näringens webbtjänster är tillgängliga för alla, även för dig som inte uppfyller storlekskraven för att bli rådgivningsmedlem. Där hittar du bland annat hjälpmedel och verktyg för att kunna göra en egen växtnäringsbalans eller beräkna det ekonomiska värdet på din stallgödsel. Du kan också prenumerera på Greppa Näringens nyhetsbrev där du kan läsa de senaste nyheterna inom miljö och klimat.

Låter detta som något som kan gynna dig och din verksamhet? Läs mer på [Greppa Näringens webbplats](#) ta del av deras intressanta och nyttiga utbud redan idag! ■

greppa näringen

Ny efterfrågad miljörådgivning för hästgårdar

Inom kort kan hästgårdar i länet ta del av Greppa Näringens nya rådgivningsbesök "Miljövänlig hästhållning". Rådgivningen ska bidra till att uppfylla miljömålen Ingen övergödning, Bara naturlig försurning och Grundvatten av god kvalitet.

Text: Karin Haglund

Foto: Alex Regné

Den nya miljörådgivningen som riktar sig till hästgårdar lanserades av Greppa Näringen under hösten 2020. Syftet med rådgivningen är att öka medvetenheten hos hästhållare om hur deras verksamhet påverkar miljön och vilka åtgärder de kan vidta för att minska förluster av näringsämnen. För att få ta del av rådgivningen ska det finnas minst 15 hästar på gården och hästhållaren ska vara den som beslutar över eventuella investeringar samt de dagliga rutinerna i stallet och utomhus.

Tillsammans med en rådgivare tar hästhållaren fram en åtgärdsplan för att minska fosfor- och kväveförluster till vatten och luft.

– Vi tror att hästägarna är angelägna om att dra sitt strå till stacken i miljöfrågan. Det har nyligen framkommit i flera

rapporter om hästars miljöpåverkan och hästnäringen efterfrågar rådgivning och stöd för att utföra miljöåtgärder. Därför har vi skraddarsytt en rådgivning för hästverksamheter, säger Pernilla Kvarmo, som är ansvarig för den nya rådgivningen på Greppa Näringen.

Den här nya rådgivningen sker på frivillig basis, är kostnadsfri och utförs av rådgivare inom Greppa Näringen. Rådgivningen är utformad som ett startbesök på gården där man tillsammans går igenom verksamhetens miljöpåverkan både inomhus och utomhus. Under rådgivningen identifieras vad som fungerar bra och vad som kan göras bättre på gården, och hästhållaren får förslag på åtgärder att ta till. Målet är minskade näringsförluster i och runt hagar, god djurhälsa och förbättrade rutiner för utfodring och mockning. Om det behövs lägger rådgivaren tillsammans med hästhållaren upp en plan för möjliga rådgivningar inom Greppa Näringen att gå vidare med.

Det är Länsstyrelsen som upphandlar och tecknar avtal med rådgivarna.

– Just nu väntar vi på nya medel för rådgivning så därför kan det

dröja en bit in på år 2021 innan vi kan erbjuda denna nya typ av rådgivning, säger Åsa Pettersson på Länsstyrelsen, som är ansvarig för Greppa Näringens projekt i Stockholms län. När det är klart kommer vi att informera i våra nyhetsbrev vilka rådgivare man kan kontakta om man som hästhållare vill ta del av den här miljörådgivningen.

Det går också bra att redan nu anmäla intresse till Åsa Pettersson på asa.pettersson@lansstyrelsen.se så blir du kontaktad av upphandlad rådgivare när det blir möjligt! ■

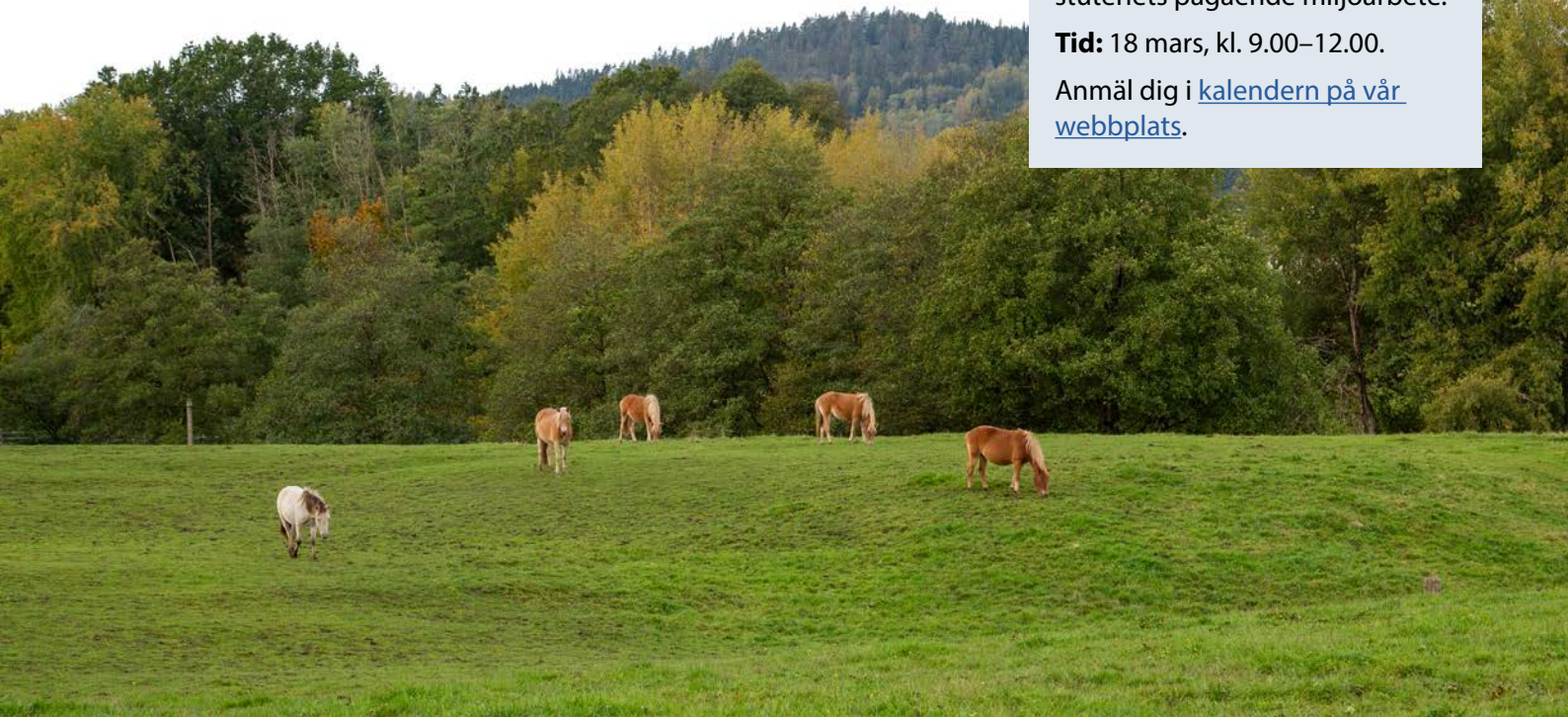
Webbinarium om Miljövänlig hästhållning

Är du trött på leriga hästhagar som inte går att mocka? Ta chansen att lära dig mer om att hantera gödsel, upp trampade hagar samt lagar och regelverk för att minska dina hästars påverkan på vattenmiljön. Anmäl dig till vårt webinarium om Miljövänlig hästhållning!

Medverkar gör Line Strand, Diana Lundberger och Hanna Bannbers från Hushållningssällskapet samt Ulf Segerström från Menhammar Stuteri som berättar om stuteriets pågående miljöarbete.

Tid: 18 mars, kl. 9.00–12.00.

Anmäl dig i [kalendern på vår webbplats](#).

Klimatkollen

Greppa taget om gårdens klimatpåverkan

Klimatet står högt på dagordningen i många sammanhang. Så vad görs inom lantbruket för att ta tag i problemet? En sak som lantbrukare i länet kan göra är att delta i Klimatkollen – en del av Greppa Näringsens koncept för hållbara lantbruk. Häng med på "tur" med en rådgivare och en lantbrukare i deras samarbete med att få koll på gårdens klimatpåverkan och göra något åt den.

Text: Karin Eksvärd

Foto: Janne Andersson (nedan)

Mårten Svensson (nästa sida)

– Den som jobbar som rådgivare inom Klimatkollen får vara med och göra en analys av skötseln av hela lantbruksföretagets verksamhet och sen hugga i var helst det behövs, berättar Erika Vestgöte Dreber. Viktiga frågor att titta på är bland annat kvävehushållning, utfodring, foderproduktion,

förbättrad markstruktur och energieffektivisering. Att jobba med Klimatkollen är också nära förknippat med en rad miljömål.

– Det är kul när man som jag gillar att tänka på system och göra systemanalyser, säger Erika. Det passar också väl ihop med det FN:s klimatpanel säger om att hållbarhet är en fråga som involverar alla delar av väl skött företagsverksamhet, säger Erika

Ger koll på läget

Håkan Petterson som driver en gård med 60 mjölkkor och brukar 170 hektar åker, berättar att han försöker hänga på när det kommer erbjudande om rådgivning. Så när Erika hörde av sig och frågade om intresse för Klimatkollen så tackade han ja. Det hade han även nytta av när Arlas klimatberäkning skulle göras.

– Det är alltid bra att visa att man varit med på den här typen av

aktiviteter och har papper på läget på gården när det till exempel kommer miljöinspektörer, menar han.

Rådgivningen fungerade bra, berättar Håkan:

– Erika kom hit och vi gick igenom gårdens verksamhet, både växtodling och djur. Lite knepigt är det här, eftersom vi har alla sorters jordar; sand, ler och mull, men det gick bra och hon har ju sitt data-program att jobba i. Mulljorden har negativ miljöpåverkan eftersom den bryts ner, men vi kom fram till 1,1 i koldioxidekvivalenter per kilo mjölk, vilket är bra. Vid Arlas genomgång blev resultatet ungefär detsamma och det känns ju bra.

Beräknar utsläpp

Erika berättar att med beräkningsverktyget VERA kan hon räkna på utsläppen av växthusgaser från olika delar av gårdsverksamheten.

– Vi går igenom vad som köps in, vad som händer på gården och vad som säljs. Då kan man se vad som är stort och smått i produktionen och var man kan vinna mest på att göra åtgärder. Beräkningarna ger samtidigt underlag till en diskussion, som lantbrukare behöver du ju alltid ställa åtgärder i relation till din produktion. Ibland behöver bara små saker fixas för att ge ett stort utfall, det kan till exempel vara en skillnad i gödslingsstidpunkt eller att öka mängden mineraler till korna något inför kalvning.

Ibland behöver bara små saker fixas för att ge ett större utfall

För att få med allt lantbrukarna gör är just diskussionerna av de beräknade värdena viktiga. Erika lyfter hur viktigt det är att under rådgivningen även ta med sådant som påverkar andra miljömål och som beräkningsverktyget inte alltid får med. Som att Håkan har kvigor som går på naturbeten till exempel. Det är enormt viktigt för målen om biologisk mångfald. Målen om minskad övergödning kommer också ofta upp under samtalen. Drömmen vore att i framtiden ha ett stödunderlag där sådana avvägningar kan göras.

Ökar för att minska

I Håkans fall blev slutsatsen att det behövdes lite mer kväve till både vall och brödsäd och han uttrycker viss förvåning över resultatet:

– Man har ju blivit itudad att vara försiktigt med kvävet, men det behövdes mer kväve för att komma upp i proteinhalt både för vällen och brödsäden.

Med högre proteinhalt i det egna grovfodret kunde gården köpa in ett enklare toppfoder och brödsäden fick bättre kvalitet och avkastning i förhållande till de resurser som förbrukas. Så för att minska klimatpåverkan behövdes det gasas lite! Men när vallarna så småningom läggs om är det viktigt att få in nya kvävefixerande sorter för att bli så självförsörjande på kväve som möjligt.

Rådgivning för förbättring

Erika säger att rådgivningen ofta blir bäst när lantbrukarna ställer krav på henne. När de är så pass insatta i frågorna att de vet vad de vill ha av ut besöket – då blir det bra! Hon jobbar med både ekologiska och konventionella lantbrukare men frågorna är oftast desamma. Grödornas behov behöver tillgodoses på alla gårdar och det är det som är grunden. På Håkans gård har det markkarterats var tionde år i minst 40 års tid, så där finns det fakta att utgå från. Några gamla vallar han nyss har börjat bruka får hästgödsel med spån från en annan gård för att bättra på mängden fosfor och kalium. I övrigt klaras fördelningen

av näringsämnen med den stallgödsel som gården har.

Erika avslutar med att berätta att när man jobbar så brett med hela verksamheten på en gård är det bra att ha fler rådgivningsområden inom Greppa Näringen i ryggen. Hon tipsar alltid om andra möjligheter till rådgivning som erbjuds. Särskilt om hon vet att det finns expertis som kan behövas för att stärka hennes egen. För Håkan går framtidstankarna till hur gårdens energiförsörjning kan bli så bra som möjligt.

– Vi ska fundera och räkna på det så får vi se hur vi går vidare med den frågan, avslutar han. ■

Vad är stort och smått på din gård när det gäller klimatfrågan?

Var finns potentialen till förbättringar?

Rådgivning som både du och miljön tjänar på!

Text: Karin Haglund, Åsa Pettersson, Växa och Hushållningssällskapet Foto: Janne Andersson

Greppa Näringen är ett kunskapsprojekt där du som lantbrukare kan få kostnadsfri rådgivning om vad som kan göras för att bland annat minska växt-näringsförluster och klimatpåverkan på din gård.

Bland Greppa Näringens olika rådgivningar (så kallade moduler) kan du välja det som passar dig och din gård bäst. På [Greppa Näringens webbplats](#) hittar du information om alla rådgivningsmoduler och kontaktuppgifter till Grepparådgivare i Stockholms län.

För dig som är ny i Greppa Näringen börjar rådgivningen med ett startbesök där du och grepparådgivaren går igenom gårdens förutsättningar och gör en växtnäringsbalans. Därefter bestämmer ni gemensamt vilka rådgivningsmoduler som ni tror kommer att göra störst nytta på din gård. Baserat på bland annat gårdens ekonomi, minimerat näringsläckage och minskade växthusgasförluster gör ni en plan för fortsatta rådgivningsbesök och utbildningar.

Rådgivning inom Greppa Näringen är kostnadsfri och erbjuds till gårdar med minst 50 hektar eller 25 djurenheter*. Vid våtmarksrådgivning eller rådgivning till företag med specialodlingar

(frilandsgrönsaker, växthusodlingar med mera) kan även mindre företag delta. Detta gäller även mindre jordbruksföretag i vattenskyddsområden eller andra särskilt prioriterade avrinningsområden.

Vill du bli rådgivningsmedlem eller har du frågor om Greppa Näringen? Kontakta Åsa Pettersson på Länsstyrelsen på asa.pettersson@lansstyrelsen.se eller 010-223 15 16 alternativt fyll i [anmälningssblanketten på vår webbplats](#). ■

**Som en djurenhet räknas en mjölkko eller sinko, sex kalvar (upp till 6 månader gamla), tre övriga nöt (sex månader eller äldre), en häst, tio slaktsvin, tio får eller 100 fjäderfä.*

Möjlighet till distansrådgivning

Greppa Näringens rådgivningskoncept bygger på att rådgivare och lantbrukare möts på gården i ett personligt möte. Under nuvarande pandemi med risk för smittspridning kan vissa moduler genomföras på distans, utan att mötas fysiskt. Det gäller de moduler som inte kräver att man gemensamt går ut i fält eller stall och där kvaliteten på rådgivningen kan bibehållas vid ett digitalt möte. Rådgivaren och lantbrukaren kommer tillsammans överens om det går att göra rådgivningsbesöket på distans, via Skype eller liknande.

Betesstrategi

Bete är ett kostnadseffektivt fodermedel som ger friskare djur och bidrar till ett öppet landskap. Bete innebär möjlighet till bra, lätt utfodrat och billigt foder, om betet utnyttjas på bästa sätt. Ett överutnyttjande av betena är däremot varken bra för ekonomin eller för miljön. Med hjälp av en betesstrategi skapar du förutsättningar för en jämn tillgång av högkvalitativt bete under hela betesperioden. Vi hjälper dig att optimera betessystemen och betesutfodringen för att öka växtnäringsutnyttjandet. Under rådgivningen diskuterar vi bland annat ditt betessystem, skötsel av betena, utformning av rastfällor, fröblandningar och hur dessa saker påverkar näringsläckage, växthusgasutsläpp och parasitförekomst.

Frida Hedin, HS Konsult

072-741 94 14

frida.hedin@hushallningssallskapet.se

Maria Johansson, Växa Sverige

070-688 21 92

maria.johansson@vxa.se

Test av mineralgödselspridare

Med en väl fungerande gödselspridare sparar du pengar och minskar din miljöpåverkan. Vi kan testa spridningsbilden av din mineralgödselspridare för att säkerställa att gödseln fördelas jämnt. Grunden för en jämn skörd är att spridaren fördelar gödning korrekt över hela spridningsbredden. Under testet kontrolleras även att kantspridningen fungerar korrekt så att ingen gödning riskerar att hamna utanför fältet. Vid en felaktig spridningsbild diskuterar vi möjliga orsaker och lösningar på problemet.

Gunnar Cederberg, HS Konsult

076-669 83 05

gunnar.cederberg@hushallningssallskapet.se

Byggplanering

Byggplaneringsmodulen är till för dig som funderar på att bygga om eller bygga nytt stall. Vi hjälper dig i planeringen på ett tidigt stadium för att du ska kunna bygga klimatsmart men ändå utforma byggnaden på ett sätt som passar dig. Utgödningssystem, utfodring och energianvändning är exempel på delar i byggplaneringen som kan vara avgörande för djurhälsan, miljön och driftkostnader. Vi tar tillsammans fram ett förslag som ger så bra resultat som möjligt både ekonomiskt för dig och med tanke på miljön.

Martina Westlund, Växa Sverige

010-741 05 84

martina.westlund@vxa.se

Stallmiljö och yttre miljö

Om stallmiljön är dålig innebär det att djuren producerar sämre och lättare blir sjuka. I modulen stallmiljö och yttre miljö undersöker vi stallmiljön och går vi igenom vilka åtgärder som kan behöva göras för att förbättra stallmiljön för djuren. Det kan till exempel innebära att ventilationen behöver justeras, belysningsarmatur rengöras eller att temperaturen i stallet behöver sänkas. I modulen tittar vi också på drivningsgator och hagar och ger tips om vilka åtgärder du kan ta till för att undvika utlakning av näringsämnen till vattendrag.

Agneta Hermansson, Växa Sverige

010-471 09 35

agneta.hermansson@vxa.se

Växtnäringsbalans med gödslingsplan

Växtnäringsbalansen är ett bra verktyg för att stämma av hur balansen mellan tillförd och bortförd näring ser ut på gården. Den är till god hjälp för att balansera gödslingen för att på så sätt få ut bästa ekonomiska värde av gödseln samtidigt som miljöbelastningen minskar. Även gödselplanen är ett bra hjälpmedel för att stämma av om gödslingen ligger på rätt nivå för de olika grödorna i växtföljden. Dessa dokument utgör även bra underlag vid kontroll.

Christina Hultman, HS Konsult

070-562 02 12

christina.hultman@hushallningssallskapet.se

Översyn av dränering och Underhåll av diken

Öppna och rörlagda diken är grunden för att transportera bort överflödigt vatten. Det är viktigt att de underhålls vid behov med metoder anpassade till de lokala förutsättningarna. En fullgod dränering ger grödans rötter möjlighet att växa på djupet så att de kan utnyttja ett större vattenmagasin under torra perioder. Under blöta förhållanden behövs dräneringen för att skydda grödan mot överskott på vatten. En god dränering är grunden för en lönsam odling, god jordhälsa samt ger minskad miljöpåverkan genom att minska risken för ytavrinning och näringsläckage.

Tobias Neselius, HS Konsult

070-640 85 99

tobias.neselius@hushallningssallskapet.se

Foderstat nöt

Utfodringen utgör grundstenen i din nötproduktion och en väl balanserad foderstat är avgörande för friska och produktiva djur. Med utgångspunkt från din besättnings inkalvningsålder, rekryteringsprocent, vägningar och slaktdata anpassar vi foderstaten till dina dikor, kalvar, eller ungdjur så att kväve- och fosforutnyttjandet optimeras samtidigt som djuren får näringsmässiga förutsättningar att växa och producera optimalt.

Maria Johansson, Växa Sverige

070-688 21 92

maria.johansson@vxa.se

Alla rådgivningsmoduler hittar du på Greppa Näringsens webbplats, www.greppa.nu.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

SAM special

Datum för SAM-ansökan

SAM Internet öppnar för ansökan den 11 februari och sista ansökningsdag är torsdagen den 15 april. Kommer din ansökan in efter den 15 april minskas ersättningen med 1 procent för varje arbetsdag ansökan är försenad. Sista dag att lämna in SAM-ansökan med förseningsavdrag är den 10 maj. ■

Telefonhjälp med SAM Internet

Se till att komma igång med din ansökan i SAM Internet tidigt, så att vi handläggare på Länsstyrelsen hinner hjälpa dig över telefon om du stöter på problem. På grund av pandemin är det inte möjligt för oss att erbjuda hjälp i Länsstyrelsens lokaler eller i Norrtälje som vi brukar. Ring oss på 0771- 67 00 00 om du vill ha stöd när du fyller i din ansökan eller om det dyker upp problem.

Du kan också boka in en telefontid för hjälp med SAM Internet och frågor om din SAM-ansökan. Det är bra om du har loggat in innan du ringer så att vi ser vad du har fyllt i och kan hjälpa dig att lösa eventuella problem. Det är inte alltid lätt att tyda meddelandena i SAM Internet med varningar och tips, men läs igenom i lugn och ro från start till slut så brukar det gå bra. ■

Nyheter 2021

Stödrättsvärdet sänks

Stödrättsvärdet sänks troligen under 2021 på grund av minskad budget från EU för gårdsstöd, förgröningsstöd, nötkreatursstöd och stöd till unga. Beslutet kommer i början av året. ■

Nytt datum för skörd av skyddszoner

Från och med 2021 får du slå av eller skörda din växtlighet på skyddszonen före den 1 april och efter den 30 juni, men inte däremellan. ■

Stöd för hotade husdjursraser i SAM Internet

Från och med i år ansöker du om stödet i SAM Internet i stället för på blankett. ■

Rapportera i tid för att slippa avdrag på nötkreatursstödet

Sedan tidigare får man inget nötkreatursstöd för djur där händelser under räkningsperioden rapporterats för sent till nötkreatursregistret CDB. Från och med 2021 leder för sent rapporterade händelser dessutom till avdrag på det övriga nötkreatursstödet. ■

Vill du förlänga, utöka eller nysöka ett åtagande?

Programperioden för landsbygdsprogrammet 2014–2020 går nu in i två förlängningsår eftersom nästa period startar först 2023. Reglerna för förlängningsåren är ännu inte beslutade. Först ska EU besluta om övergångsreglerna och därefter kan Sveriges regering och Jordbruksverket besluta om utformningen i Sverige. Därför vet vi i nuläget inte exakt vilka åtaganden som går att förlänga, nysöka eller utöka i de olika miljöersättningarna, ersättningarna

för ekologisk produktion och djurvälfärdsersättningarna. Inforutan visar hur det troligtvis blir 2021.

Gå in på [Jordbruksverkets webbplats](#) för mer och uppdaterad information samt en tydligare tabell. Längst ner på webbsidan kan du teckna en prenumeration på nyhetsbrevet om stöd till landsbygden, där kan du läsa om senaste nytt om ersättningarna och stöden. ■

Hur det verkar bli med åtagandena 2021

Troligen kommer ersättning för...

- ... skyddszoner och vallodling gå att förlänga 1 år, men inte att utöka eller nysöka.
- ... skötsel av våtmarker och dammar samt omställning till ekologisk produktion gå att utöka eller nysöka (5 respektive 2 år), men inte att förlänga 1 år.
- ... hotade husdjursraser, ekologisk produktion, minskat kväveläckage samt betesmarker och slätterängar gå att förlänga, utöka eller nysöka (ettårigt åtagande).
- ... komplement på betesmarker och slätterängar med särskild skötsel inte gå att utöka eller nysöka, men delvis att förlänga (gäller inte lövtäkt och bränning).
- ... restaurering av betesmarker och slätterängar varken gå att förlänga, utöka eller nysöka 2021 eller 2022.

Behöver du mer betesmark?

Behöver du mer betesmark eller vill du ha tillgång till reservmarker om det blir en torr sommar?

Text: Ylva Berry

Foto: Rose-Mari Åkerström

Många betesmarker i länet behöver betesdjur. Att betesmarker sköts är viktigt för den biologiska mångfalden, kulturvärden och landskapsbilden. Du kan även förebygga foderbrist om du låter djuren beta naturbetesmarker i större omfattning så att fler vallar kan skördas för vinterfoder. Här kommer tips på kostnadsfria digitala tjänster som hjälper dig hitta mer mark!

Länsstyrelsens betesförmedling

Ta hjälp av [Länsstyrelsens kostnadsfria betesförmedling](#). Att lägga in en förfrågan tar bara några minuter och i de allra flesta fall kan du få förslag på marker i de kommuner du önskar. Du kontaktar markägaren om du tycker att det den erbjuder verkar intressant. Vi låter dig som djurägare ta kontakten eftersom det är du som behöver köra dina djur och kanske även sköta den dagliga

tillsynen över dem. Du behöver bedöma om avståndet är rimligt.

Lantmäteriets webbtjänster

Ett annat sätt är att försöka få till en överenskommelse med ägaren till marker i din närhet som inte betas. Du kan söka fram vem som äger en fastighet på [Lantmäteriets webbplats](#). Du loggar in i tjänsten "Vem äger fastigheten?" med ditt bankid och söker på kommun samt fastighetsbeteckning för att hitta marken du är intresserad av.

Om du inte känner till fastighetsbeteckningen kan du hitta den med hjälp av Lantmäteriets tjänst "Min karta". Där kan du zooma in med plustecknet till vänster i bilden och leta dig fram i kartan till rätt plats. Till vänster i kartbilden finns verktyget byt kartlager (tre kvadrater liggande ovanpå varandra). Där kan du byta till en flygbild eller visa fastighetskartan med alla fastighetsbeteckningar.

Om du hittar mark att beta

Det är alltid bra att skriva ett betesavtal så att ni är eniga om villkoren för samarbetet. Det finns

många aktörer som erbjuder hjälp med att skriva arrendeavtal och du kan även hitta arrendemallar på internet. ■

Vad kan ingå i ett betesavtal?

- Vilka parter som ingår avtalet
- Vilka marker avtalet gäller
- Hur länge avtalet gäller
- Hur lång uppsägningstiden är
- Vem som har rätt att söka gårdsstöd och eventuell miljöersättning för marken
- Vem som ansvarar för stängsel och att röja eventuell igenväxning
- Vem som ansvarar för vattning och daglig tillsyn av djuren
- Vem som står som ansvarig för om djur skadas eller orsakar skada
- Hur hårt betestrycket får vara samt mellan vilka datum marken får betas
- Om det finns känsliga träd som ska skyddas
- Om det ingår tillgång till stall eller inte

Kom överens om vem av er som ska ta med betesmarken i SAM-ansökan!

Behöver du betesdjur?

Behöver du betesdjur till din betesmark eller vill du erbjuda reservmarker om det blir en torr sommar? Ta hjälp av [Länsstyrelsens kostnadsfria betesförmedling](#) och se om du får napp. Glöm inte att fylla i vem av er som ska ta med betesmarken i SAM-ansökan i formuläret. Vi låter djurägarna ta kontakten eftersom det är de som behöver köra sina djur och ha daglig tillsyn över dem, så de behöver bedöma om avståndet är rimligt. ■

Utbetalningar 2020

Vi på Länsstyrelsen i Stockholms län är mycket glada över att vi till och med december har kunnat besluta om utbetalning till de allra flesta. För stödåret 2020 har vi beslutat om utbetalning av 248 miljoner kronor; vilket motsvarar 99 procent av ansökningarna inom gårdsstöd, förgröningsstöd, nötkreatursstöd och stöd till unga, samt 97 procent av miljöersättningarna, kompensationsstödet, ersättningen för ekologisk odling och omställning till ekologisk odling. Endast 1,8 miljoner kronor återstår nu att besluta om. ■

Utredning av återkrav

Länsstyrelsen har börjat utreda återkravsärenden för jordbrukarstöden stödåren 2015 till 2019.

Text: Karin Vela

Foto: Mostphotos.com

Vi utreder om felaktiga utbetalningar ska leda till återkrav eller inte. I de flesta fall har vi kunnat beräkna eventuella avdrag innan vi betalat ut jordbrukarstöd, men ibland har vi betalat ut stöd innan vi beslutat om avdrag. Då kan du behöva betala tillbaka pengar och du får ett beslut om återkrav.

Utredning av återkrav har försenats eftersom Jordbruksverket har prioriterat utveckling av IT-system kopplat till utbetalningar istället för till återkrav de senaste åren. EU-kommissionen har kritiserat Sveriges sena hantering av återkrav och regeringen har begärt en handlingsplan för att återkraven för 2015 till 2019 ska vara handlagda senast i augusti i år. Vi kommer därför att arbeta intensivt med återkraven under en tid framöver.

Kontakta oss på Länsstyrelsen om du har andra frågor om återkraven än de vi svarar på här. ■

Hur går återbetalning till?

Återbetalningen sker i första hand genom att återkravet kvittas mot kommande stöd. Kan ärendet inte kvittas inom 12 månader från beslutsdatumet kommer återkravet krävas tillbaka genom inbetalning.

Finns det möjlighet till avbetalningsplan?

Om återkrav ska kvittas mot kommande stöd finns det inte möjlighet till avbetalningsplan. Om hela återkravet inte kan kvittas inom ett år skickas en faktura på det som är kvar. Om du inte kan betala fakturan hanteras den enligt vanligt inkassoförfarande efter förfallodagen. Då finns det möjlighet att lägga upp en avbetalningsplan med inkassoföretaget.

Varför begär ni ränta på återkravsbelopp utan att betala ränta för sent utbetalda stöd?

Det är olika regelverk för utbetalningar och återkrav. För återkrav finns regler om att vi ska ta ut ränta. Motsvarande regler finns inte för sena utbetalningar. Vi tar inte ut ränta när återkraven kan kvittas mot kommande utbetalningar utan bara om återkravet krävs tillbaka med inbetalning och fakturan har förfallit.

Varför går det inte att överklaga alla beslut om återkrav?

Det är olika regelverk för direktstöden och ersättningarna i landsbygdsprogrammet i de svenska förordningarna. Beslut om återkrav för direktstöden går att överklaga precis som övriga beslut om jordbrukarstöd. Beslut om återkrav för ersättningarna i landsbygdsprogrammet går däremot inte att överklaga. Där finns istället möjligheten att överklaga det beslut om ändringar som ligger till grund för återkravet.

Vad händer om jag överklagar?

Överklagan skickas till Länsstyrelsen som gör en första prövning för att se om beslutet ska ändras. Därefter skickas ärendet till Jordbruksverket som hanterar överklagan och fattar beslut. Jordbruksverkets beslut går att överklaga till Förvaltningsrätten.

Kan jag få flera återkrav?

Ett fel som upptäcks kan beröra flera olika stöd. Om du till exempel får återkrav på grund av tvärvillkorsavvikelse blir det ett återkrav per stöd. Det är inte säkert att återkrav handläggs samtidigt för alla stöd och ersättningar. Därför kan återkraven komma vid olika tidpunkter.

Drönare vid fältkontroll

Sedan ett par år tillbaka har länsstyrelserna använt drönare som hjälpmedel vid kontroller av jordbrukarstöden.

Text: Johannes Tykesson
Foto: Mikael Lindstam

På Länsstyrelsen i Stockholms län var Mikael Lindstam först ut med att arbeta med drönare i fält. Han har arbetat som fältkontrollant sedan 2011 och ser flera fördelar med användning av drönare:

– I situationer där terrängen är svår, som i vattenområden och högt gräs, är det väldigt bra att kunna skicka upp drönaren. Det kan även kännas tryggt att använda sig av en drönare i beteshagar med exempelvis tjurar.

Med drönaren som hjälpmedel är det relativt enkelt att få en aktuell

överblick över området som ska kontrolleras och förhoppningen är att det ska effektivisera fältarbetet.

– Det har sparat mycket tid att inte behöva gå flera kilometer runt stora skiften. Det går även att ta överskådliga bilder som är tydliga och kan användas som dokumentation vid kontrollerna, säger Mikael.

Från och med 1 januari i år har det kommit nya regler kring

**“
Det sparar mycket
tid att inte behöva gå
flera kilometer runt
stora skiften**”

användningen av drönare. Reglerna är till för att höja säkerheten i luftrummet och bland annat krävs registrering hos Transportstyrelsen och behörighetsbevis vid flygning med drönare.

– Ja, det kan nog uppfattas som omfattande krav men jag tycker inte att det är alltför komplicerat, det är ett körkort som ska tas, säger Mikael.

Länsstyrelsen planerar att utöka användandet av drönare. Vid årsskiftet införskaffades ytterligare en drönare och Mikael ska utbilda sina kollegor i att hantera det nya hjälpmedlet.

– Vi har goda förhoppningar om att drönaren kommer hjälpa oss att tidseffektivisera, samt ge en tydligare dokumentation vid kontrollerna, säger Mikael. ■

Vad får din kanin att äta?

Kaniner är ett av de vanligaste sällskapsdjuren i Sverige idag. Samtidigt finns mycket okunskap kring deras behov, och många sjukdomar och problem som uppstår hos kaniner beror på felaktig utfodring. Länsstyrelsen har deltagit i en inspirationsföreläsning om kaniners kost och hälsa och reder här ut några vanliga missförstånd.

Text: Caroline Östregård
Foto: Mostphotos.com

Kaniner är växtätare och i naturen livnär de sig på gräs, blad och andra låga växter precis som kor och hästar. Deras magar är anpassade till fiberrikt och kalorifattigt foder. Hos sällskapskaniner är felutfodring, som att de får för mycket pellets och grönsaker, kopplat till de flesta problem som drabbar kaniner, såsom livshotande mag-tarmrubbningar, tandproblem och andra sjukdomar.

– Om en kanin som väger två kilo får en deciliter pellets, motsvarar det att en häst som väger 500 kilo får 25 liter kraftfoder, säger veterinär Jesper Agner Arnö som föreläser om kaniners kost.

En bra kost till kaniner innebär att de alltid har fri tillgång på hö av god kvalitet, dricksvatten och gnagmaterial, som exempelvis grenar med bark. Man måste dessutom vara väldigt restriktiv med annat foder eftersom kaninerna annars kommer att föredra den godare maten och äta mindre hö.

– Hö ska utgöra ungefär 80–90 procent av kaninernas födoingtag berättar Jesper. Utöver hö och vatten kan man ge dem lite gröna blad, gärna av varierande sort, och en liten morotsslant eller liknande någon gång då och då går också bra.

Pellets kan man ofta utesluta helt till vuxna kaniner. I de fall det behövs ska man välja en sort som

är anpassad till kaniner, har hög fiberhalt och ge det i begränsade mängder baserat på kaninens vikt och behov.

– Vanligtvis räcker det med en matsked per kanin och dag, säger Jesper.

Tänk på att kaniner är känsliga för snabba foderbyten. Var därför alltid försiktig och introducera nya fodermedel successivt och i liten mängd i början! ■

Läs mer!

Mer information om hur du ska sköta din kanin finns på [Jordbruksverkets webbplats](#).

Behöver ditt stall förprövas?

Ska du bygga eller bygga om ett stall? Då kan du behöva ansöka om förprovning. Länsstyrelsen granskar då din planerade byggnation för att se om den uppfyller de krav som finns gällande djurskydd.

Text: Astrid Almqvist och Hedvig Gustavsson

Före ny-, till- eller ombyggnationer av djurstall, hägn eller andra förvaringsutrymmen för djur behövs ofta en ansökan om förprovning skickas in till Länsstyrelsen.

Förprovningen är en granskning ur djurskyddssynpunkt och ska inte förväxlas med bygglov. Ofta behövs både bygglov från kommunen och förprovning från Länsstyrelsen.

Förprovningen är kostnadsfri och syftet är att hjälpa djurhållare att göra rätt från början. Vid för-

provningen granskas bland annat mått, utrymmen, inredning, utgödning- och utfodringssystem, ventilation och brandskydd. Missar man att förpröva innan byggnadsåtgärden utförs görs en bedömning i efterhand om byggnationen ändå uppfyller djurskyddskraven, eller om ändringar behöver göras för att djur ska få hållas i byggnaden.

En sådan efterprovning kostar vanligtvis 12000 eller 24000 i avgift beroende på hur omfattande byggnationen varit.

Förpröva innan byte av ventilationssystem!

Förprovningssplikten gäller bland annat de vanligaste lantbruksdjuren, men också hästar och djur som hålls i hägn. I Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om förprovning (L35) finns tydlig

information om vilka åtgärder som är förprovningsspliktiga, vilka djurslag som omfattas och vilka undantag som finns. Du hittar denna i [Jordbruksverkets författningsamling](#). Du behöver till exempel förpröva om du ska ändra planlösning i ett befintligt stall, eller ändra från naturlig till mekanisk ventilation och vice versa. Vid nybyggnationer krävs nästan alltid en förprovning. Ska du byta djurslag i ett stall kan det också behöva förprövas trots att du kanske inte planerar att bygga om något.

Är du osäker på om en byggnadsåtgärd är förprovningsspliktig, tveka inte att höra av dig till oss på Länsstyrelsen! Du når vår växel på telefonnummer 010-223 10 00 och kan då be om att få prata med en förprovningshandläggare. ■

Tillsammans kan vi hindra smittspridning

Under det gångna året har afrikansk svinpest spridit sig i Europa, fågelinfluensan åter dragit in över Sverige och klövsjukdomen smittsam digital dermatit hos får (CODD) har för andra gången diagnostiserats i en svensk besättning.

Text: Freja Engström

Foto: Gård och Djurhälsan

Vi har ett gemensamt ansvar att förhindra att allvarliga sjukdomar sprids och att hålla oss informerade om det rådande läget i landet.

Afrikansk svinpest sprids i Europa

Än så länge finns inte afrikansk svinpest i Sverige, men spridning pågår i flera länder i Europa. Sjukdomen är inte farlig för människor, men den kan få mycket allvarliga konsekvenser för grisnäringen, jakt och naturliv.

För att hålla afrikansk svinpest borta från Sverige och för att bidra till övervakningen av sjukdomens spridning är detta viktigt:

- Lämna aldrig matrester i naturen.
- Anmäl fynd av döda vildsvin.

Anmälan görs till Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, [via deras webbplats](#) eller på telefonnummer 018-67 40 00.

Du som har skog och mark kan ladda ner och skriva ut en gratis informationsaffisch om Afrikansk

Senare stadie av CODD.

svinpest från [Jordbruksverkets webbutik](#). Plasta in och sätt upp på anslagstavlor eller liknande.

Fågelinfluensa konstaterad i Sverige

Fågelinfluensan är mycket smittsam mellan fåglar och under hösten har sjukdomen konstaterats i Sverige. Från och med den 6 november 2020 gäller skyddsnivå 2 i Sverige, vilket bland annat innebär att alla fjäderfån som hålls för uppfödning och produktion av kött och ägg, samt hägnat fjädervilt ska hållas inomhus. Om det undantagsvis inte går att genomföra, eller om fåglarna utsätts för onödigt lidande, kan ankor, gäss, och strutsfåglar hållas inhägnade utomhus, men foder och dricksvatten ska ges inomhus eller under ett skydd ute.

Hobbyflockar ska hållas inhägnade

Sällskapsfåglar och fåglar som hålls i fångenskap där exempelvis ägg eller kött bara används i det egna hushållet ska hållas inhägnade. Foder och dricksvatten ska ges inne eller under skydd utomhus.

För att hindra smittspridning är detta viktigt att tänka på:

- Endast de som sköter tamfåglarna bör vistas i djurutrymmena.
- Håll rent i hus och inhägnader.
- Var noga med rutiner såsom handtvätt och sko- och klädbyte.

- Minimera foderspill och annat som kan attrahera vilda fåglar och skadedjur.
- Om du varit utomlands, vänta 48 timmar innan du har kontakt med tamfåglarna.

CODD upptäckt hos svenska får

CODD (smittsam digital dermatit) hos får är en klövsjukdom som är mycket smittsam och svårt att behandla. Sjukdomen leder till hälta och är väldigt smärtsam för djuren. Förändringar börjar vid kronranden och till slut kan hela klövkapseln lossna. Idag finns ingen metod för att sanera sjukdomen i drabbade besättningar och sjuka får kan behöva avlivas. Sjukdomen kan spridas både genom direkt och indirekt kontakt, till exempel av andra djur, på bete, utrustning, kläder eller eventuellt via nötkreatur. Även getter kan smittas.

För att skydda dina får mot CODD är detta viktigt:

- Håll nyinköpta djur i karantän minst 4 veckor.
- Inspektera klövar, kronrand och klövspalt noggrant och var uppmärksam på sår vid kronranden eller hälta.
- Kontakta veterinär om du ser något avvikande.

Genom Gård & Djurhälsan kan du till och med april i år få kostnadsfri rådgivning vid misstanke om CODD. ■

Läs mer om smittsamma sjukdomar

Sök på "fågelinfluensa", "afrikansk svinpest" eller "codd" på dessa webbplatser:

- Jordbruksverket: www.jordbruksverket.se
- SVA: www.sva.se
- Gård & Djurhälsan: www.gardochdjurhalsan.se

[Aktuell information om smittsamma sjukdomar](#) finns även på Länsstyrelsens webbplats.

Nya stödpengar!

Regeringen har beslutat om vilka stöd och ersättningar som ingår i landsbygdsprogrammet under förlängningsåren 2021–2022. Stöden kommer troligtvis vara möjliga att söka från mars i år.

Text: Karin Haglund
Foto: Emma Lennmo

Eftersom det nya landsbygdsprogrammet är framskjutet till 2023 kommer det nuvarande landsbygdsprogrammet att förlängas under åren 2021–2022. I december beslutade regeringen om förlängningsårens innehåll. Innan stöden kan öppnas för stödsökande ska det ändrade programmet godkännas av EU-kommissionen. Sverige kan skicka in det ändrade programmet först när de pågående förhandlingarna om EU:s regler som styr landsbygdsprogrammet är beslutade.

Vänta med att skicka in din ansökan

De nya stödpengarna kommer preliminärt att vara möjliga att söka från mars i år. Vi vill inte ha in några nya ansökningar, innan vi har besked om att de nya pengarna går att söka. Länsstyrelsen ska ta fram en ny regional handlingsplan och förbereda för eventuella utlysningar. Så snart det är möjligt att skicka in ansökan om stöd kommer vi att informera om detta på [Länsstyrelsens webbplats](#) och via [Landsbygd i Centrums nyhetsbrev](#).

Har du frågor om stöden inom landsbygdsprogrammet kan du hitta svar på vår webbplats eller [e-posta oss på enheten för landsbygdsutveckling](#).

Mer detaljerad information om stöden, budget med mera hittar du på [Jordbruksverkets webbplats](#). ■

Regeringen har beslutat att följande stöd ska tillföras pengar under förlängningsåren 2021–2022:

- Investeringsstöd - Jordbruk (konkurrenskraft, energi och klimat)
- Startstöd
- Miljöinvestering - Stängsel mot rovdjur
- Förädlingsstöd
- Investeringsstöd - Biogas
- Investeringsstöd - Nya jobb
- Investeringsstöd - Kommersiell service
- Investeringsstöd - Fritids- och idrottsanläggningar
- Investeringsstöd - Rekreation och turism fokus vandringsleder
- Investeringsstöd - Natur och kulturmiljö
- Miljöinvestering för anläggning av våtmarker och förbättrad vattenkvalitet

Följande stöd tilldelas inga pengar under förlängningsåren:

- Miljöinvestering - Engångsröjning betesmarker
- Miljöinvestering - Reglerbar dränering
- Miljöinvestering - Anlägga tvåstegsdiken
- Investeringsstöd - Förnybar energi utanför jordbruket
- Investeringsstöd - Småskalig infrastruktur
- Bredband

Funderar du på att anlägga en våtmark?

Då kan du fråga Emma Lennmo för stöd och tips! 010-223 14 27, emma.lennmo@lansstyrelsen.se

**Håll koll
det kommer mer
information på vår
webbplats!**

Lär dig MER!

Länsstyrelsen har flera projekt med kompetensutveckling och rådgivning till länets lantbrukare och landsbygdsföretagare. Alla våra aktiviteter annonseras i kalendern på startsidan på [Länsstyrelsens webbplats](#). Där hittar du också information om den rådgivning som finns upphandlad inom respektive område.

Har du frågor eller önskemål? Ring Länsstyrelsens växel på 010-223 10 00 och fråga efter oss som arbetar med kompetensutveckling på landsbygden.

Foto: Mostphotos.com

Behörighetskurser växtskyddsmedel

Du som behöver gå en repetitionskurs för att behålla din behörighet för att använda växtskyddsmedel kommer att kallas per brev. Med anledning av Covid-19 kommer kurserna ges digitalt och delas upp i två omgångar under två förmiddagar vardera; 2 och 3 mars för jordbruk samt 9 och 10 mars för trädgård, golf och grönytor. Läs mer i kalendern på vår webbplats och hör av dig till Carina Lindqvist om du har några frågor:

carina.lindqvist@lansstyrelsen.se

Smakrik och blomstrande besöksnäring

Genom projektet ”Smakrik och blomstrande besöksnäring” erbjuds kompetensutveckling och rådgivning för besöksföretag på landsbygden i Stockholms län. Du som har ett boende, servering, gårdsbutik, aktiviteter för besökare eller annan typ av besöksverksamhet på landsbygden tillhör målgruppen och är välkommen att delta!

Du kan få rådgivning anpassad efter just ditt företag inom följande ämnesområden:

- Bevara och utveckla en historisk trädgård
- Trädgårdsdesign
- Matlagning för att höja matupplevelsen
- Marknadsföring på webben och i sociala medier
- Storytelling
- Sälj mer i din gårdsbutik
- Tillgänglig besöksverksamhet

Du kan få rådgivning både enskilt och i en mindre grupp. Du betalar 30 procent av totalkostnaden medan projektet står för 70 procent. Projektet finansieras av EU-medel genom landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Projektet är ett samarbete mellan Mälardalslänen. Du kan läsa mer samt hitta aktuella rådgivare och aktiviteter på projektets webbplats, gå in på www.lansstyrelsen.se/vastmanland och fritextsök på *Smakrik och blomstrande besöksnäring*.

Du kan också kontakta projektledare Kerstin Bjäresten Osmark, Länsstyrelsen Västmanland, 010-224 94 11 eller kerstin.bjaresten.osmark@lansstyrelsen.se.

Rådgivning för ett rikt odlingslandskap

Länsstyrelser erbjuder kostnadsfri enskild rådgivning för dig som är intresserad av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Syftet är att stärka den biologiska mångfalden och de kulturmiljöer som är kopplade till odlingslandskapet.

Skötsel av värdefulla träd i odlingslandskapet

Har du särskilt skyddsvärda träd på eller i anslutning till din betes- eller åkermark? Vill du veta hur dessa träd och deras värden kan bevaras och förstärkas genom åtgärder som föryngring, beskärning, hamling samt skötsel av miljön runt trädet? Du kan inte få rådgivning för träd på annan mark som tomt eller i skog. Kontakta våra rådgivare på Svenska Trädmästarna AB med en kort beskrivning och några bilder:

Daniel Daggfeldt, daniel@tradmastarna.se

Jörg Roepcke, jorg@tradmastarna.se

Skötsel av ängsmarker, småbiotoper och brynzoner

Vill du du lära dig mer om hur du ska sköta dina ängsmarker, småbiotoper eller brynzoner? Vill du öka din kunskap om deras värde för natur- och kulturmiljö och jordbruket? Vill du lära dig hur du ska undvika problem med till exempel igenväxning och ogräs? Kontakta våra rådgivare på HS Konsult AB:

Petter Haldén, petter.halden@hushallingssallskapet.se

Frida Hedin, frida.hedin@hushallingssallskapet.se

Skötsel av murar, rösen, fornlämningar m.m.

Har du kulturhistoriska landskapselement som diken, äldre brukningsvägar, fågator, stenmurar, trädgårdsgårdar, odlingsrösen, fornlämningar och husgrunder på dina marker? Vill du få ökad kunskap om vilken skötsel landskapselementen behöver för att bevaras och synliggöras, samt hur du undviker problem med till exempel igenväxning och trampskador samt landskapets utveckling och historia? Kontakta våra rådgivare på HS Konsult AB:

Petter Haldén, petter.halden@hushallingssallskapet.se

Frida Hedin, frida.hedin@hushallingssallskapet.se

Foto: Mostphotos.com

Hästar på naturbetesmarker

Använder du naturbetesmarker till hästar redan idag eller har du funderat på att låta dina hästar beta naturbetesmarker? Nu kan du få råd anpassade efter dina förutsättningar på plats i hagen! Du kan få lära dig mer om naturbetesmarkers betydelse för hästarnas välbefinnande, utveckling och hållbarhet, samt vilka hästar som passar på olika typer av naturbetesmarker, men även hur man ska planera och genomföra betesdriften för bästa resultat, varför man får betalt för att beta naturbetesmarker, samt hur man kan få tillgång till naturbetesmarker att beta. Kontakta vår rådgivare på Palustre AB:

Inger Pehrson, inger@paulstre.se, 070-820 33 12

Betesplanering och skötsel av naturbetesmarker

Vill du få hjälp med din betesplanering för att förbättra både naturvårdsnytta, djurvälstånd och lönsamhet? Vill du lära dig mer om hur rätt djur betar på rätt plats och vid rätt tidpunkt, för att få önskad tillväxt på djuren och önskad skötsel på naturbetesmarken oavsett väder? Eller om betets näringsinnehåll, betesdjurens näringsbehov under betessäsongen, stängseltyper, betestryck och stödutfodring, naturbetesmarkens natur- och kulturmiljövärden samt hur du ska undvika problem med parasiter, igenväxning, trampskador, barknag och giftiga växter? Kontakta våra rådgivare på HS Konsult AB:

Frida Hedin, frida.hedin@hushallingssallskapet.se

Louise Ryberg, louise.ryberg@hushallingssallskapet.se

Restaurering av ekonomibyggnader

Har du frågor kring gamla ekonomibyggnader som jordkällare, källarstugor, smedjor, ladugårdar, lador, magasin eller kvarnar? Vill du göra en insats och få mer kunskap om traditionella material, byggnads- och hantverkstekniker? Behöver du kanske råd om skador som är svårösta eller hjälp att upprätta en underhållsplan? eller hjälp med att hitta varsamma sätt att anpassa byggnaden till nya verksamheter och nya användningsområden? Rådgivningen gäller bara i odlingslandskapet och omfattar inte bostadshus, torp och andra hus på din tomt. Posta eller e-posta vår rådgivare på Ebbalund Byggnads AB med en kort beskrivning och några bilder:

Sven-Erik Sihlberg, ebbalundsmail@gmail.com
Skånegatan 106, 116 35 Stockholm

Utveckla din butik, drivmedelsstation eller serviceverksamhet på landsbygden!

Nu kan du som driver prioriterad serviceverksamhet på landsbygden få subventionerad rådgivning för att utveckla ditt företag. Rådgivningen riktar sig till ägare och anställda som arbetar med lokal service på öar och orter med färre än 3 000 invånare i Stockholms län.

Rådgivningen anpassas och fokuserar på det du vill ha hjälp med! Du betalar 30 procent av totalkostnaden medan projektet, som finansieras genom landsbygdsprogrammet 2014–2020, står för resterande 70 procent. Priserna nedan är subventionerade.

Skulle du vilja vara med på en rådgivning i grupp för att samtidigt kunna utbyta kunskap och idéer med andra företag? Eller har du andra frågor om projektet? Kontakta Ola Rajab, 010-223 16 29, ola.rajab@lansstyrelsen.se eller Karin Haglund, 010-223 17 28, karin.haglund@lansstyrelsen.se.

Vad händer i din verksamhet 2021?

Hur ska du utnyttja på de möjligheter som uppstår efter att samhället öppnar upp och vilka utmaningar ser du? Vi träffar dagligen företag i din bransch som har dessa frågor. Du kanske behöver se om din strategi, utveckla och anpassa den efter dessa förutsättningar. Vi kan hjälpa dig bland annat med varuexponering, ekonomiska kalkyler, marknadsföring och diversifiering. Vi har en modell för effektivt affärsplaneringsarbete som även blir ett viktigt verktyg för din fortsatta verksamhet.

Kostnad: 2 250 kr/heldag eller 1 350 kr/halvdag

Mathias Wassén, 070-555 25 29, mathias.wassen@qpeople.se

Mindre matsvinn ger ökad lönsamhet, men hur kommer du dit?

Hur kan du skapa mervärde på produkter på ett livsmedelsäkert sätt, innan det blir matsvinn inom företaget? Och vad gör du av maten som inte går att sälja? Elin Aronsen Beis på Foodloopz Sweden AB kan hjälpa ditt företag att minska matsvinnet och öka resurseffektiviteten genom att förändra interna processer, affärsutveckling och genom kommunikation. Ni kan bland annat undersöka vilka varor som genererar mest svinn till högst kostnad, för både ekonomi och miljö, för att du ska kunna få ner kostnaden för osålda varor.

Kostnad: 3 120 kr/heldag eller 2 160 kr/halvdag

Elin Aronsen Beis, Foodloopz Sweden AB, 072-911 44 99, elin@foodloopz.se

Lägre kostnader genom minskad energiförbrukning

Energibesparingar är både bra för miljön och reducerar dina energikostnader! I en energirådgivning sammanställer ni hur mycket energi som används och gör en översyn av lokaler och installationer för att undersöka hur var energin används. Undersökningen resulterar i ett åtgärdsförslag med lönsamhetsberäkningar som visar vad som kan åtgärdas för du ska kunna reducera dina kostnader.

Kostnad: 3 000 kr/heldag eller 1 500 kr/halvdag

Jörgen Wallin, 070-550 24 11, jorgen.wallin@energum.se

Anmäl ditt vattenuttag i tid!

Brukar du få vattenbrist vid torka och funderar på att använda vatten från en bäck, å eller sjö? Anmäl ditt vattenuttag redan idag för att få beslut i tid innan sommaren.

Text: Josephine Biro och Rasmus Gustafsson
Foto: Mostphotos.com

Vattenbrist och torka kan drabba lantbruksföretag och djurhållare hårt. Om det finns risk att din brunn sinar eller du tror att du kommer behöva extra uttag av vatten är det bra att tidigt fundera på alternativ vattenförsörjning.

Att ta större mängder vatten från sjöar och vattendrag kan orsaka skada i naturen. Uttag av vatten kan bland annat leda till sänkta vattennivåer, minskade vattenflöden och försämrad vattenkvalitet och livsmiljö. Det är viktigt att vattenuttaget inte skadar miljön eller någon annans möjlighet till uttag.

Har du frågor om vattenförsörjning till lantbruksdjur ska du i första hand vända dig till din kommun. Om du vill hämta vatten från sjöar och vattendrag, kan du behöva anmäla uttaget till Länsstyrelsen. Även kommuner och enskilda som behöver säkra sin dricksvattenförsörjning kan behöva anmäla vattenuttag.

Kontakta Länsstyrelsen om du har frågor gällande vattenuttag och anmälan. Skicka in din anmälan så tidigt som möjligt för att få beslut i tid.

Mer information om anmälan om vattenuttag hittar du på [Länsstyrelsens webbplats](#). ■